

Ruben Willaert
restauratie & archeologie

Watering

Bocholt, Limburg

2026C466

ARCHEOLOGIENOTA

VERSLAG VAN RESULTATEN

BUREAUONDERZOEK

RUBEN WILLAERT NV

8200 SINT-MICHIELS-BRUGGE

TEN BRIELE 14 | BUS 15

AUTEUR:

Aaron Willaert

© Ruben Willaert NV, Sint-Michiels-Brugge, 2026

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert NV. Ruben Willaert NV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

INHOUDSTAFEL	1
INLEIDING	2
1. BUREAUONDERZOEK [BO]	3
1.1 BESCHRIJVEND GEDEELTE	3
1.1.1 Administratieve gegevens	3
1.1.2 De onderzoeksopdracht	5
1.1.3 Het projectgebied	6
1.2 ASSESSMENT	9
1.2.1 Landschappelijk kader	9
1.2.2 Historisch kader	14
1.2.3 Archeologisch kader	21
1.3 SYNTHESE FASE BUREAUONDERZOEK	25
BIBLIOGRAFIE	i
BIJLAGE	ii

INLEIDING

De initiatiefnemer plant de omvorming van twee landbouwpercelen tot een waardevol natuurgebied. De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt 134 300 m², de gecombineerde oppervlakte van de geplande bodemingrepen bedraagt 26 643 m².

Het projectgebied situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als natuurgebied. Het plangebied situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt omdat de gecombineerde oppervlakte van de geplande bodemingrepen meer dan 5000 m² bedraagt.

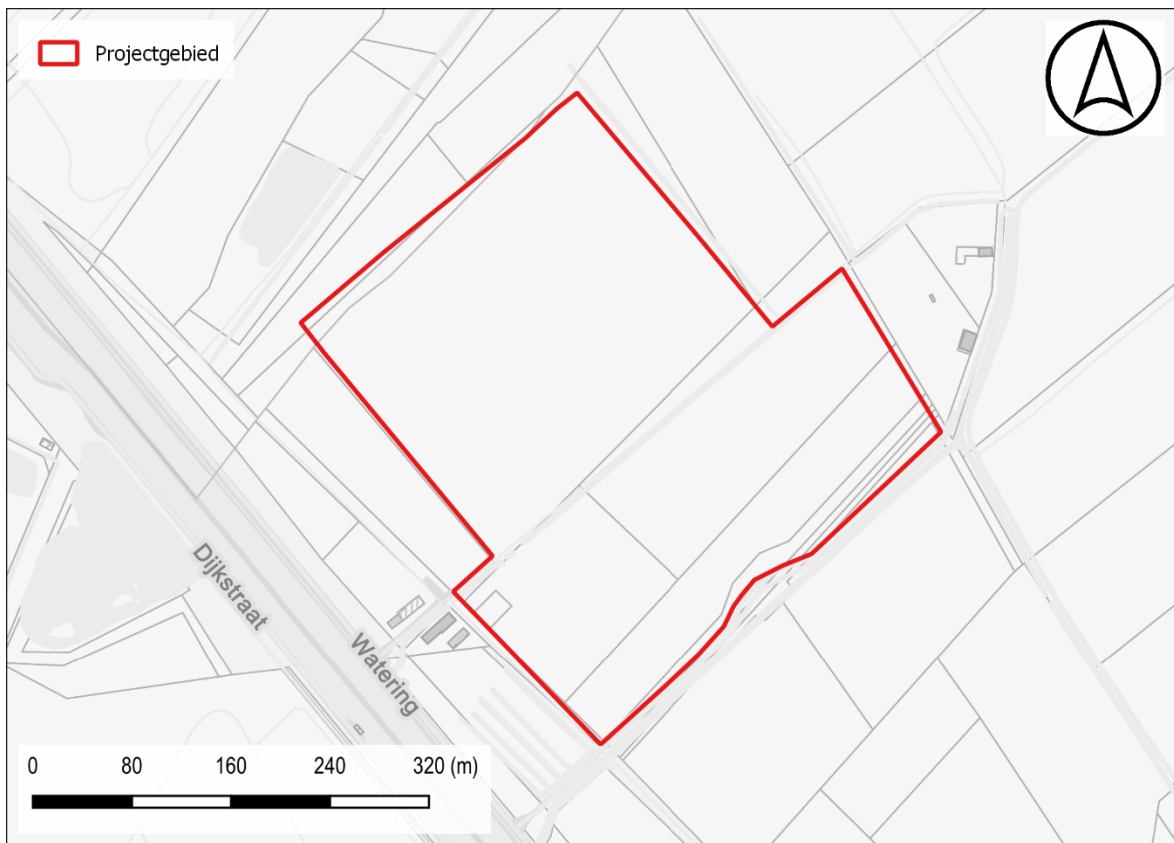
RUBEN WILLAERT NV is aangesteld om deze archeologienota in de eerste plaats door middel van een bureaustudie op te maken met het oog op een advies naar uitgesteld vooronderzoek, werfbegeleiding, of vrijgave van het terrein.

1. BUREAUONDERZOEK [BO]

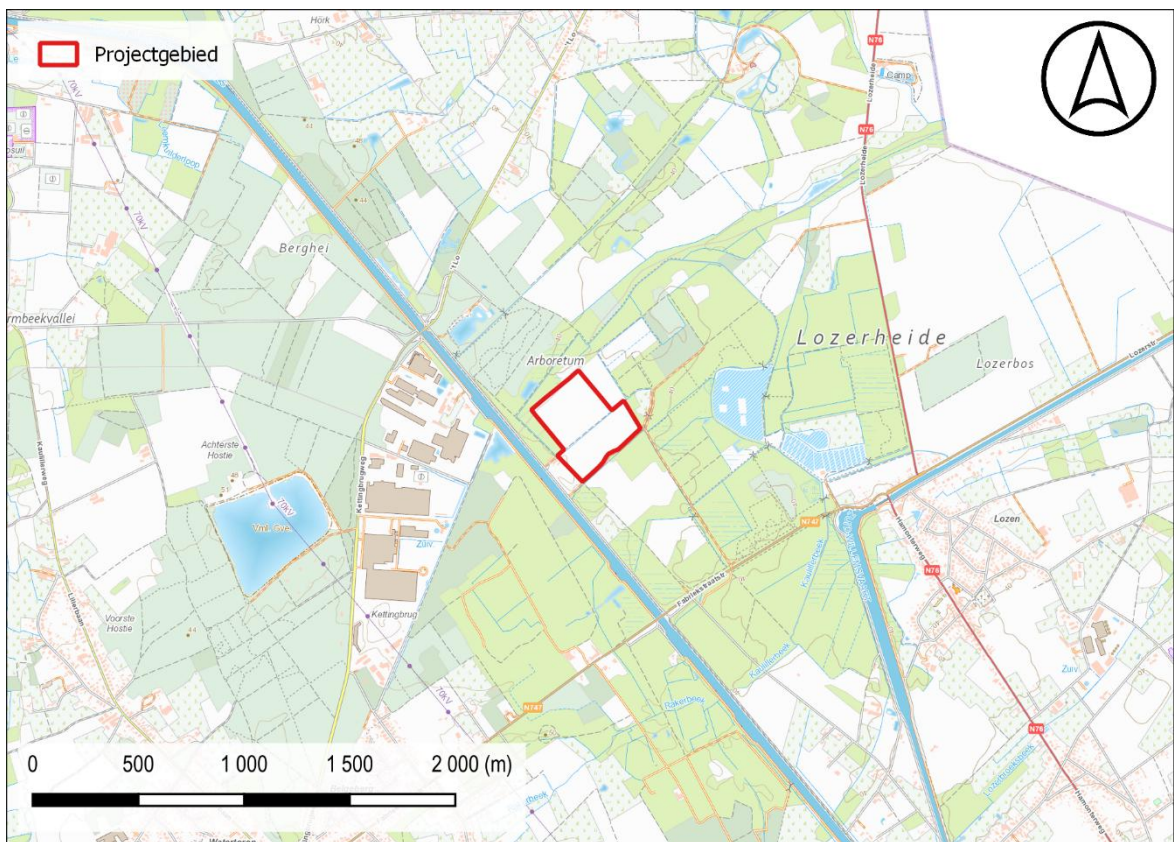
1.1 BESCHRIJVEND GEDEELTE

1.1.1 Administratieve gegevens

PROJECTCODE	2026C466	
ERKENNINGSNUMMER	OE/ERK/ARCHEOLOOG/2015/0069	
<i>BOUNDING GEOMETRY</i>	X ₁ : 231045	Y ₁ : 211472
	X ₂ : 231993	Y ₂ : 212150
KADASTER	Bocholt, Afdeling 3 (Kaulille), Sectie A, nr's: 896r, 896p, 896t, 896v, 896w, 896x, 896y, 896z Figuur 1	
GEOGRAFISCHE INPLANTING	Figuur 2	
OPZET INITIATIEFNEMER	Figuur 4	

Figuur 1: Situering projectgebied t.a.v. GRB-basiskaart (© geopunt)

Figuur 2: Situering projectgebied t.a.v. topografische kaart van België (© geopunt)

1.1.2 De onderzoeksopdracht

1.1.2.1 *Vraagstelling met betrekking tot het onderzochte gebied*

“Het archeologisch vooronderzoek beoogt vast te stellen of er een archeologische site aanwezig is op een terrein, wat de karakteristieken en de bewaringstoestand van deze site zijn, wat haar relatie is met het landschap, welke waarde ze heeft, en hoe ermee moet omgegaan worden in het kader van bodemingrepen en wetenschappelijk onderzoek.”
– CGP 4.0; p. 28

Op basis van verscheidene parameters, zoals de nog aanwezige erfgoedwaarden, de landschapshistoriek, topografie, geomorfologie, bodemgebruik, vegetatie, en ingreephistoriek, wordt een waardering van het archeologisch potentieel binnen het afgebakende projectgebied opgesteld. Hiertoe wordt een stapsgewijze onderzoeksprocedure doorlopen, waarbij de vraagstelling steeds teruggekoppeld wordt naar volgende kernpunten:

- Wat is de trefkans op intact bewaarde archeologische aanwijzingen?
- Wat zijn de geplande ingrepen in functie van de werkzaamheden? Zullen de werken eventuele vindplaatsen bedreigen?

1.1.2.2 *Werkwijze en strategie van het vooronderzoek fase BO*

RUBEN WILLAERT NV werd aangesteld om deze archeologienota in de eerste plaats door middel van een bureauonderzoek op te maken. Dit bureauonderzoek werd uitgevoerd onder leiding van een erkend archeoloog van Ruben Willaert NV. De aard van de werken werd tijdens het bureauonderzoek afgewogen tegen de voorhanden zijnde gegevens relevant voor het projectgebied op bodemkundig, landschappelijk, historisch-cartografisch en archeologisch vlak.

De archeologienota werd opgemaakt middels *Office*- en *Adobe*-software. Het bijhorend kaartmateriaal werd aangemaakt in een GIS-omgeving. Hierin werden de ontwerpplannen ingeladen en geprojecteerd ten opzichte van diverse kaartlagen die raadpleegbaar zijn op geopunt.be, dov.vlaanderen.be, geo.onroerenderfgoed.be, cartesius.be en de website van de centraal archeologische inventaris [CAI]¹. De geraadpleegde literatuur, de digitale bronnen en het kaartmateriaal zijn te vinden in de bijlage.

¹ De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen en andere sites met erfgoedwaarde; onder dezelfde noemer verzamelen we alle opgestelde archeologienota's vanaf 2015.

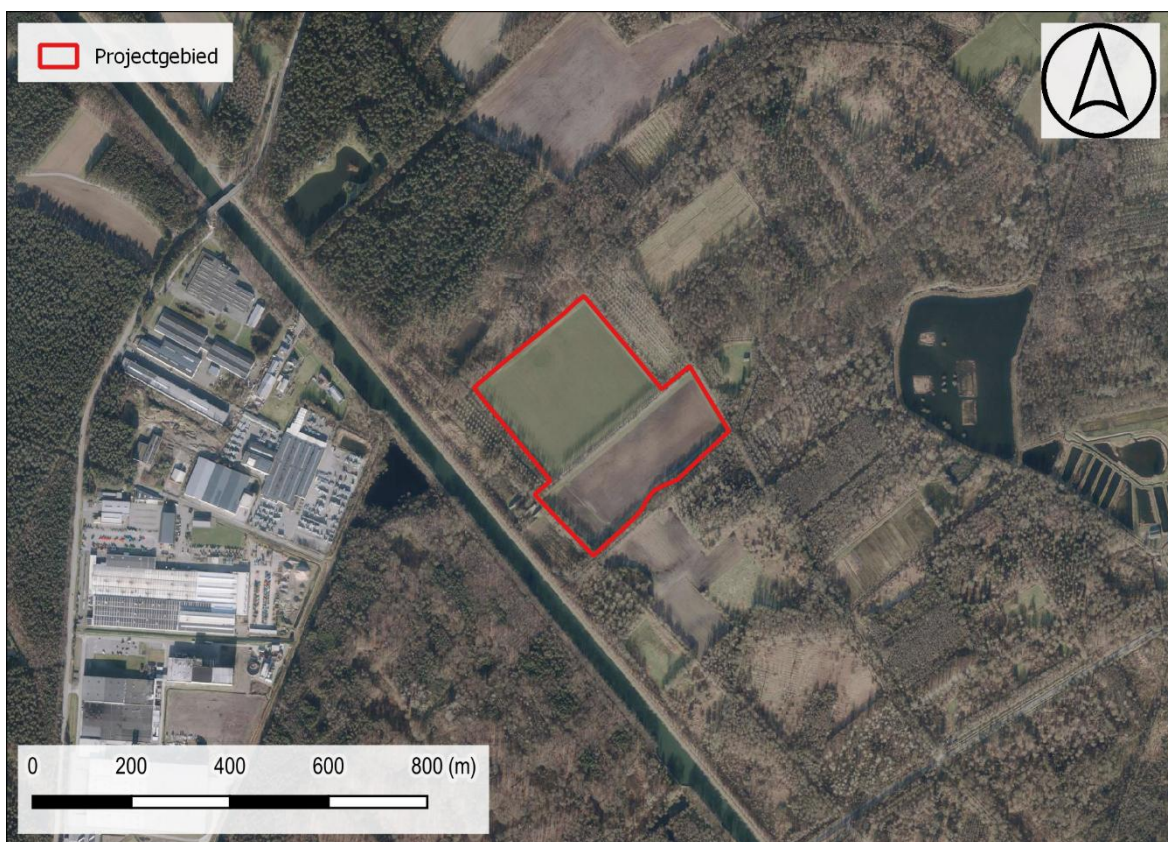
1.1.3 Het projectgebied

1.1.3.1 Archeologische voorkennis

Binnen de grenzen van het projectgebied vond in het verleden nog geen archeologisch (voor)onderzoek plaats.

1.1.3.2 Ruimtelijke situering

Het projectgebied is gelegen in Kaulille, deelgemeente van Bocholt, in de provincie Limburg. De dorpskern van Kauillie situeert zich op ca. 2,5 km ten zuidwesten, de dorpskern van Bocholt situeert zich ruim 5 km ten zuidoosten. Het projectgebied grenst ten westen aan de straat Watering met parallel het Kanaal van Bocholt naar Herentals. De overige zijden sluit aan bij de Lozerheide.

Figuur 3: Situering plangebied t.a.v. meest recente orthofotomozaïek (©Geopunt)

1.1.3.3 *Geplande bodemingrepen*

De initiatiefnemer plant de omvorming van twee landbouwpercelen tot een waardevol natuurgebied. De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt 134 300 m², de gecombineerde oppervlakte van de geplande bodemingrepen bedraagt 26 643 m².

Op heden is het terrein in agrarisch gebruik. In functie van de agrarische activiteiten (o.a. inzaaiwerken) wordt het terrein reeds jaarlijks bewerkt. Deze agrarische terreinbewerking behelst o.a. het ploegen en frezen van het perceel. De diepte van de grondbewerking is steeds beperkt gebleven tot een diepte van ongeveer -30cm tov het maaiveld.

Concreet worden een aantal nieuwe poelen aangelegd tot op een maximale diepte van ca. 200 cm-mv. Deze poelen hebben een gecombineerde oppervlakte van ca. 26 643 m². De noordelijke aaneengesloten poelen hebben een oppervlakte van ca. 25 342 m², de zuidelijke poel heeft een oppervlakte van ca. De gewonnen grond wordt verspreid over de rest van het terrein. **Hierbij wordt de teelaarde niet voorafgaand afgegraven.**

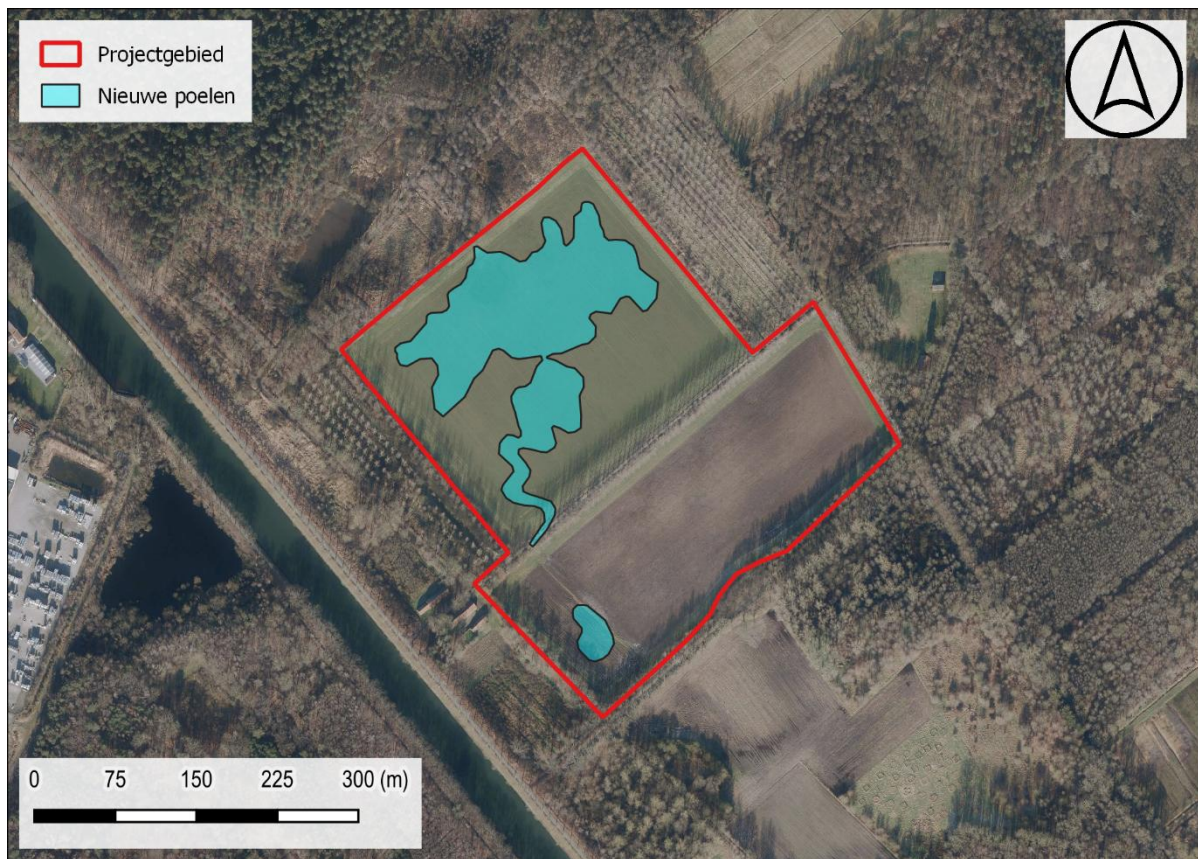
De teelaarde die ter hoogte van de vijvers wordt afgegraven wordt in de oostelijk randzone gebruikt om het bestaand reliëf met maximaal 50 cm te verhogen met teelaarde en aan te planten met bosplantsoen. De schrale grond die vrij komt (onder niveau 30cm) wordt gebruikt om het volledige projectgebied af te dekken met een laag arme zandgrond tussen 20 en 25cm. Het toevoegen van de arme zandgrond bovenop de teelaarde heeft tot doelstelling om verarmde bodemcondities te verkrijgen waarop natuurdoelen (schraal grasland) ontwikkeld kunnen worden.

De ophoging gebeurt rechtstreeks op de bestaande bodem. De teelaarde wordt in de zone van ophoging niet eerst afgegraven om nadien terug uit te spreiden (de doelstelling is net het verschrallen van het terrein, daarom dat de teelaarde afgedekt wordt met een pakket schrale zand). Het transport van de grond zal gebeuren met dumpers met een minimale druk op de ondergrond.

Na de ophoging wordt het terrein ingezaaid met een bloemenmengsel. In de zone buiten de poelen wordt dus geen bodemingreep voorzien.

Er wordt geen grond tussentijds gestapeld. Er is 1 bestaande werftoegang langs de woning in het zuidelijke deel van het projectgebied. De bodem wordt binnen het bestaande projectgebied weggewerkt (nulbalans). De werfzone betreft dus het volledige projectgebied. Er worden (buiten de toegang) geen specifieke werfwegen voorzien.

Er wordt geen enkele gracht uitgediept, er worden heel wat grachten in het projectgebied gedempt. Dit in functie van het herstel van een meer natuurlijke waterhuishouding. Centraal door het perceel loopt er een diepe greppel (>2m diepte) en deze wordt opgevuld. Ook in noordelijke deel van het projectgebied zijn er een bestaande greppelstructuur (diepte 0.5-1m) die terug tot aan het omliggende maaiveld wordt opgevuld.

Figuur 4: Geplande werken weergegeven op de meest recente luchtopname (Bron: geopunt).

1.2 ASSESSMENT

1.2.1 Landschappelijk kader

Bocholt is gelegen in de Vlake van Bocholt die merkbaar lager gelegen is dan het Kempens Plateau. Op het DHMV is het drastische hoogteverval tussen het plateau en de vlakte duidelijk te zien. Het plangebied bevindt zich op ruime afstand ten noorden van het historische centrum van Lozer en is gelegen op een iets hogere uitloper van het westelijk plateau. Het huidige landschap wordt enerzijds bepaald door de loop van het Kanaal van Bocholt naar Herentals direct ten westen van het plangebied en de Zuid-Willemsvaart in het zuiden en anderzijds de sterk vertakte beekstelsels van de Lobeek/Hamontbeek/Eikbeek/Maatbeek/Lozerbeek/Kaulillebeek. Het plangebied zelf wordt doorsneden door meerdere grachten en sloten die aansluiten op het kanaal. De waterhuishouding in de omgeving van het plangebied is duidelijk het resultaat van menselijk ingrijpen en vertegenwoordigt niet langer de oorspronkelijke, natuurlijke situatie

Het terrein situeert zich op een hoogteligging van ca. 40 tot 43 + m TAW en hellt af naar het noorden en zuiden. Vermoedelijk waren ten noorden en zuiden van het projectgebied thans verdwenen beken aanwezig die ontsprongen op het plateau en verder afwaterden naar het oosten. De hoger gelegen zone binnen de projectgrenzen komt overeen met de zone die op de Ferrariskaart is aangeduid als moerasgebied en op de bodemkaart is aangeduid als Zbf (droge zandbodem met mogelijke podzolvorming).

Het plangebied bevindt zich op ruim 1 km ten noorden van het oorspronkelijke dorpscentrum van Lozen. Het huidige landschap in de omgeving van het plangebied wordt enerzijds bepaald door de loop van het Kanaal van Bocholt naar Herentals ten westen van het plangebied en de Zuid-Willemsvaart in het zuiden en anderzijds de sterk vertakte beekstelsels van de Lobeek/Eikbeek/Maatbeek/Lozerbeek/Kaulillebeek.

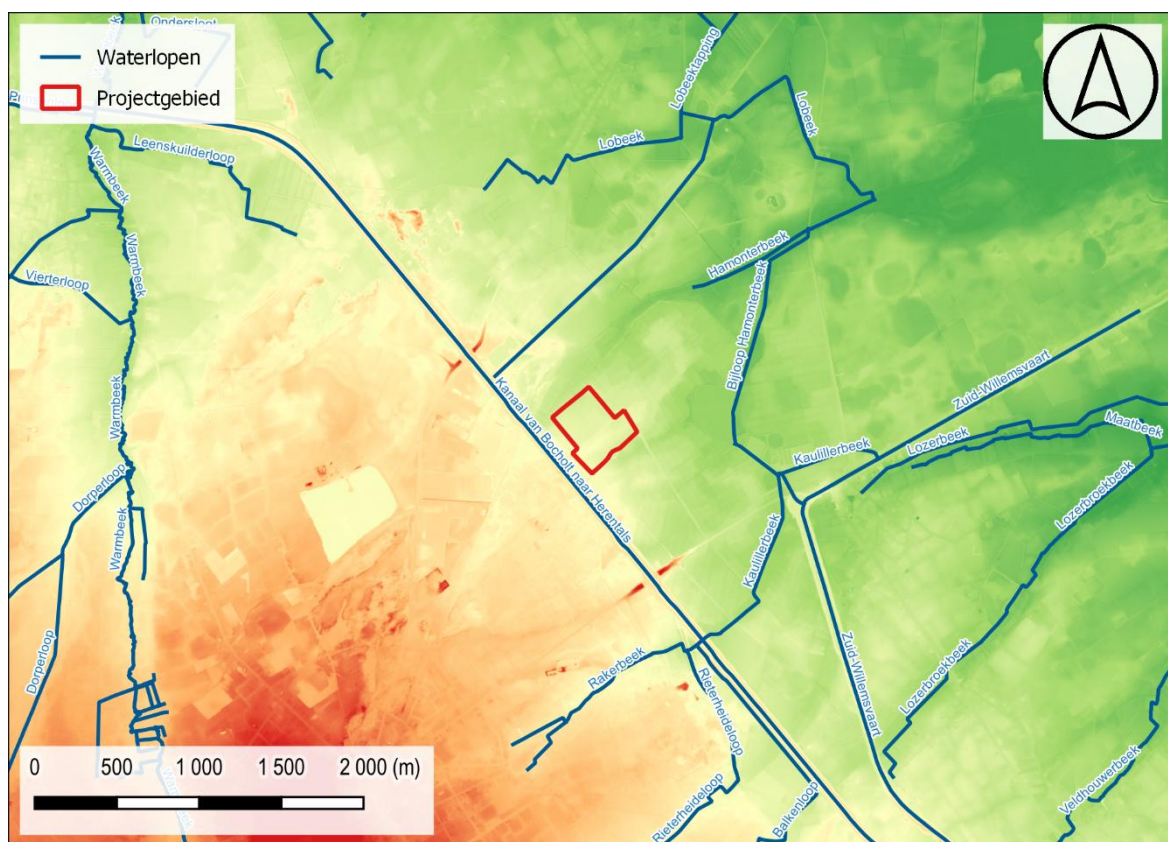
Het prequartair substraat wordt ter hoogte van het onderzoeksgebied gevormd door de **Kiezeloölietformatie**. Deze neogene formatie dateert uit het plioceen en werd afgezet tussen 5,4 en 1,77 miljoen jaar geleden. Het **Lid van Jagersborg** is het jongste lid van de formatie. Het bestaat uit fijne tot matig grove witgrijze zanden met enkele kleihoudende en lignietachtige intercalaties. De dikte van het zand van Jagersborg varieert van 20 tot 90 m.

De Samengestelde Quartaire profieltypekaart geeft ter hoogte van het plangebied een profiel weer waarvan de top bestaat uit eolische afzettingen van het Weichseliaan tot vroeg-Holoceen. Deze rusten op herwerkte Maas- en Rijnafzettingen uit het midden-Pleistoceen. In de omgeving zijn ook meerdere Holocene stuifduinen aangeduid.

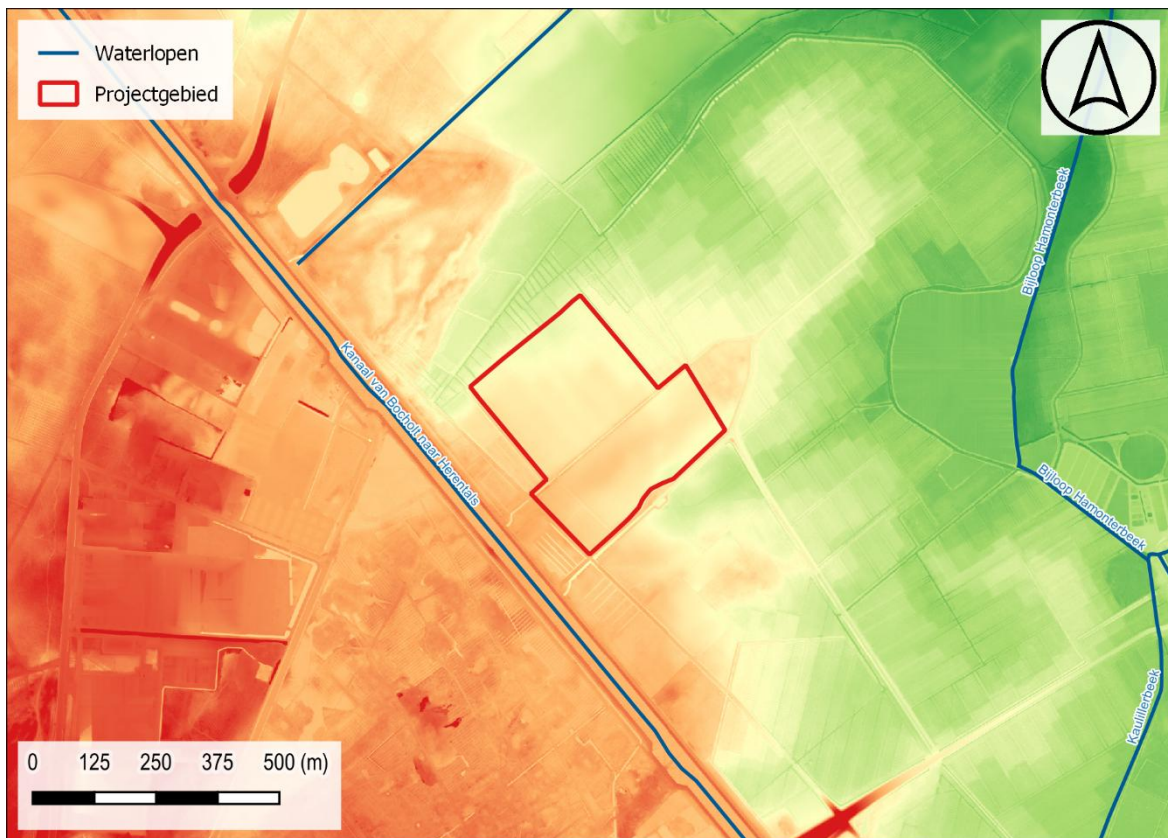
Op basis van de bodemkaart en het DHMV kan afgeleid worden dat het zuidoostelijke deel van het plangebied gelegen is op een drogere kop waar de bodem is opgebouwd uit droog zand. Ter hoogte van het noordwestelijke deel is een nattere, lemige zandbodem aangeduid die gekoppeld kan worden aan de aanwezige grachten en sloten. De locatie, op een drogere kop die omgeven wordt door meerdere kleinere beekstelsels, was ongetwijfeld aantrekkelijk voor rondtrekkende groepen jager-verzamelaars. De schralere zandgronden waren minder geschikt voor intensieve landbouw in het verleden. Dit sluit uiteraard de archeologische neerslag van andere activiteiten niet uit zoals houtskoolwinning of turfsteken.

Figuur 5: Situering projectgebied t.a.v. de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

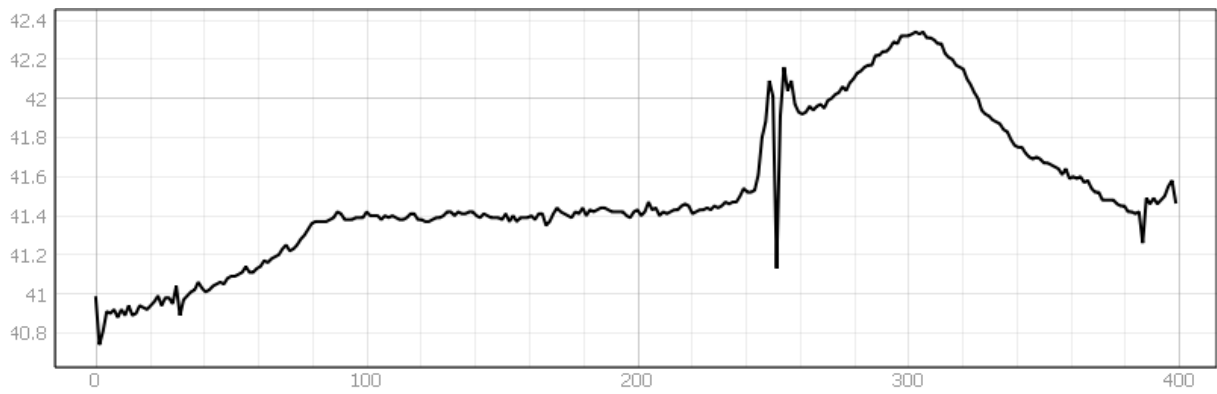
Figuur 6: Situering projectgebied t.a.v. Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (II) d.d. 2014 (© geopunt)

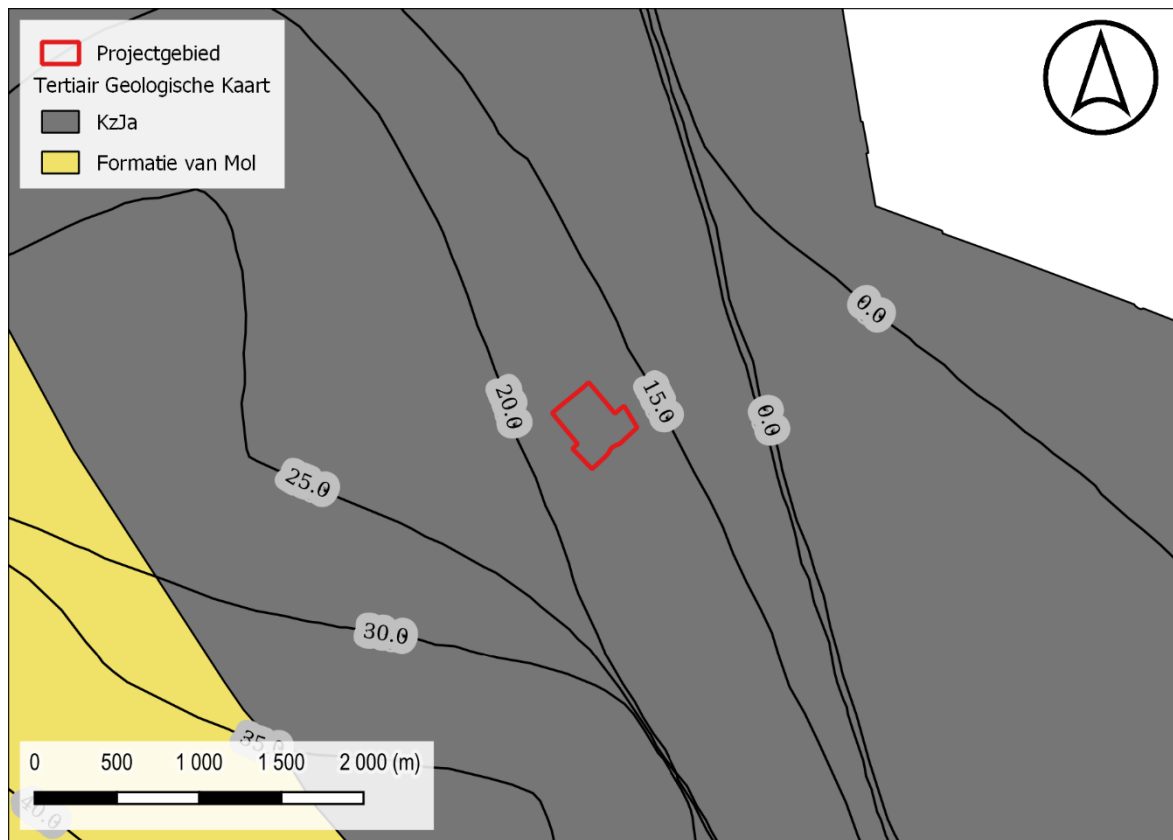
Figuur 7: Situering projectgebied t.a.v. Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (II) d.d. 2014 (© geopunt)

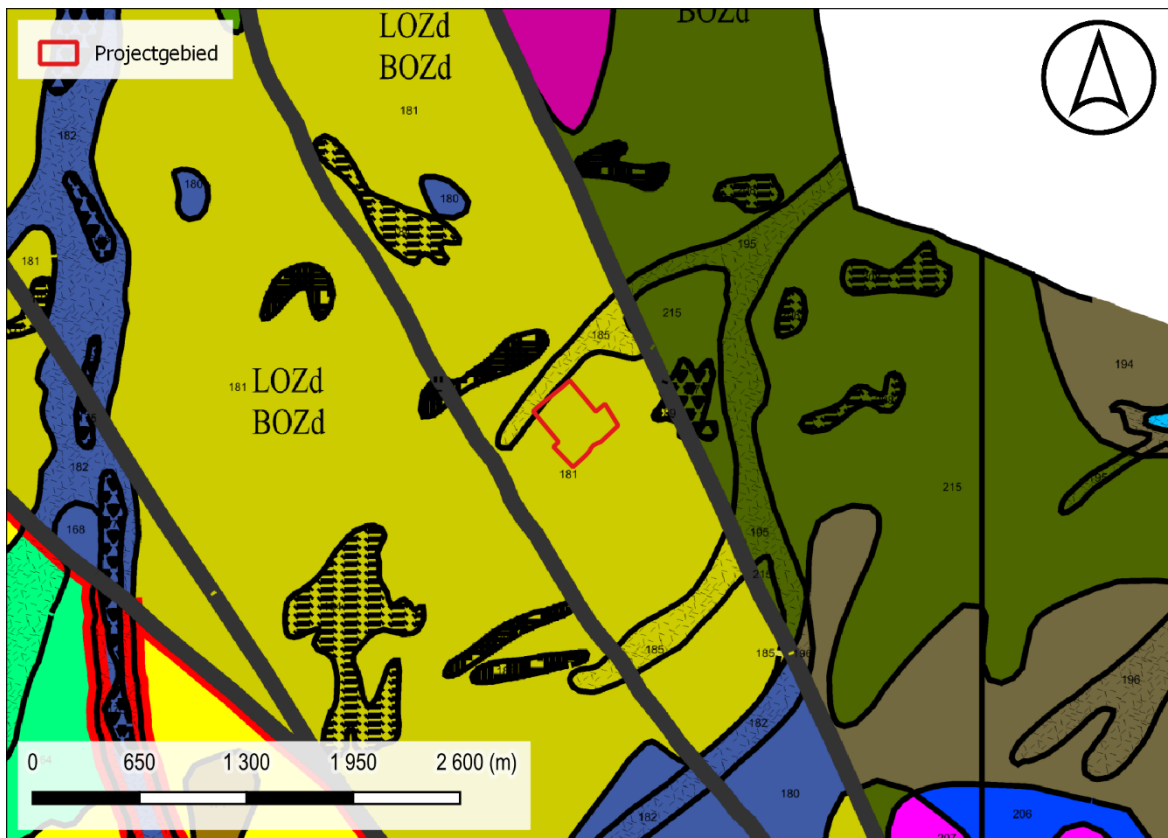
Figuur 8: Situering projectgebied t.a.v. Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (II) d.d. 2014 (© geopunt)

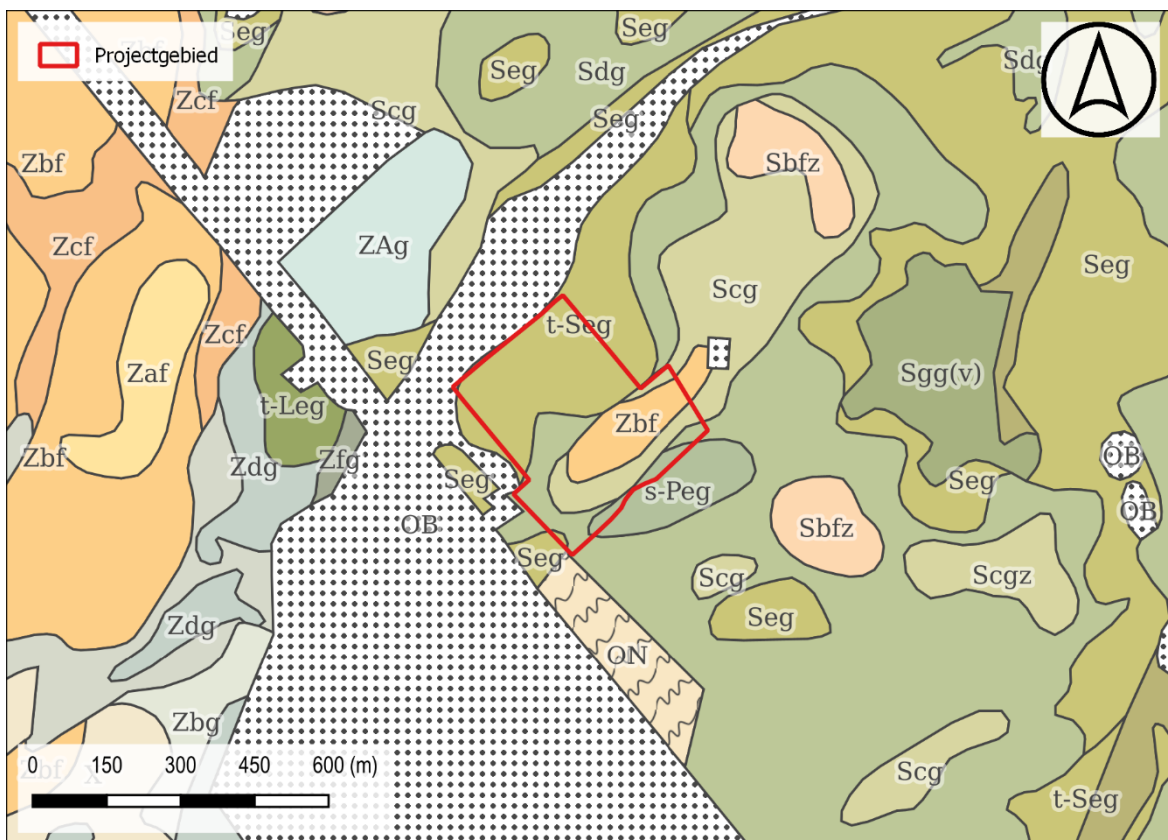
Figuur 9: Hoogteverloop, NW-ZO.

Figuur 10: Situering projectgebied t.a.v. Tertiair geologische kaart (© geopunt)

Figuur 11: Situering projectgebied t.a.v. de Samengestelde Quartaire Profieltypekaart, 1:50 000 (Bron: DOV).

Figuur 12: Situering projectgebied t.a.v. algemene bodemkaart van België (© geopunt)

1.2.2 Historisch kader

Het gehucht Loze was tijdens het Ancien Régime één van de oude heerdgangen en één van de vijf bestuurlijke kwartieren van de gemeente Bocholt, met een jaarlijks gekozen burgemeester. In de 18de eeuw telde Lozen 19 huisgezinnen. Het gehucht ontwikkelde zich als een typische Kempische rivierdalnederzetting op de valleiwand van de Lozerbeek. Het is het enige gehucht van Bocholt dat zich tot een duidelijke entiteit met dorpskern en kerk ontwikkelde. Lozen werd een zelfstandige parochie in 1900.²

Het projectgebied ligt in een uitgestrekt heidegebied ten noorden van Kaulille en Lozen. Verspreid over de heide liggen waterplassen en moerassige gebieden. Over het heidegebied lopen verschillende veldwegen.

Op de Ferrariskaart is te zien hoe er centraal binnen het plangebied een noordoost-zuidwest georiënteerd ven is afgebeeld. Het overige terreindeel is ingekleurd als heide. Rondom het plangebied zijn meerdere vennen en vijvers weergegeven.

Ook midden 19de eeuw, ten tijde van de opmaak van de topografische kaart van Vandermaelen (1846-1854) en de detailplannen van de Atlas der Buurtwegen (ca. 1840) werd het landschap nog gedomineerd door heide. Belangrijke wijzigingen in het landschap zijn de aanleg van de Zuid-Willemsvaart ten zuid(oost)en van het gebied (ca. 1826) en het Kanaal Bocholt-Herentals ten westen van het gebied (ca. 1846).

Midden 19de eeuw werden grootschalige wateringen aangelegd om de onvruchtbare heidegebieden in de Limburgse en Antwerpse Kempen landbouwkundig te valoriseren. De realisatie van deze projecten was mogelijk dankzij de sedert 1825 in gebruik genomen Zuid-Willemsvaart en het Kempens kanaal van Bocholt tot Herentals.³ 14 Het slib in het Maaswater dat door de kanalen stroomt is rijk aan minerale bestanddelen o.a. kalk die achterbleven op de schrale grond.

Ook het onderzoeksgebied en de omringende heide werden vanaf het midden van de 19de eeuw geëxploiteerd via een watering. Om de hele oppervlakte te bevoeien was een uitgebreid stelsel van aan- en afvoersloten nodig voorzien van dijkjes, sluizen en kleppen.⁴ In 1853 werd een overzichtsplan opgemaakt van de werken ter voorbereiding van de irrigatie van de heide in Bocholt.

De watering ontstond nadat midden 19de eeuw het kamp van Beverlo uitgroeide tot een belangrijk militair bolwerk. Hierdoor groeide er een enorme behoefte aan hooi voor de paarden en de strozakken van de soldaten. Op initiatief van Graaf de Theux de Meylandt (1794-1874) werden honderden hectare vloeiveiden aangelegd, om het nodige hooi te produceren.

Tussen de beide wereldoorlogen verminderde het aantal paarden en de soldaten kregen betere bedden, zodat minder hooi nodig was. De belangstelling voor de graslanden van de vloeiveiden nam vanwege het arbeidsintensieve beheer af. Hoe langer hoe meer percelen

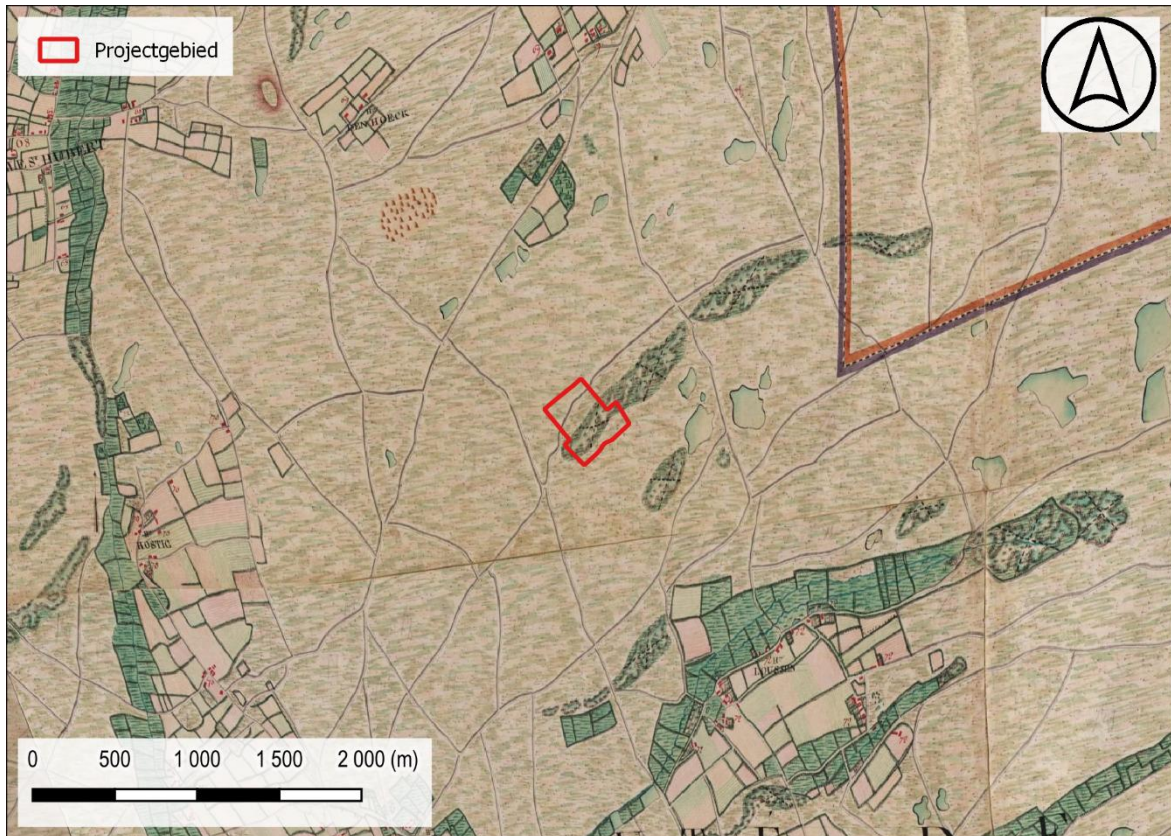
² Inventaris Onroerend Erfgoed 2025: Lozen [online], <https://id.erfgoed.net/themas/14558> (geraadpleegd op 5 november 2025).

³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Watering van Lommel-Kolonie [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/135249> (geraadpleegd op 5 november 2025).

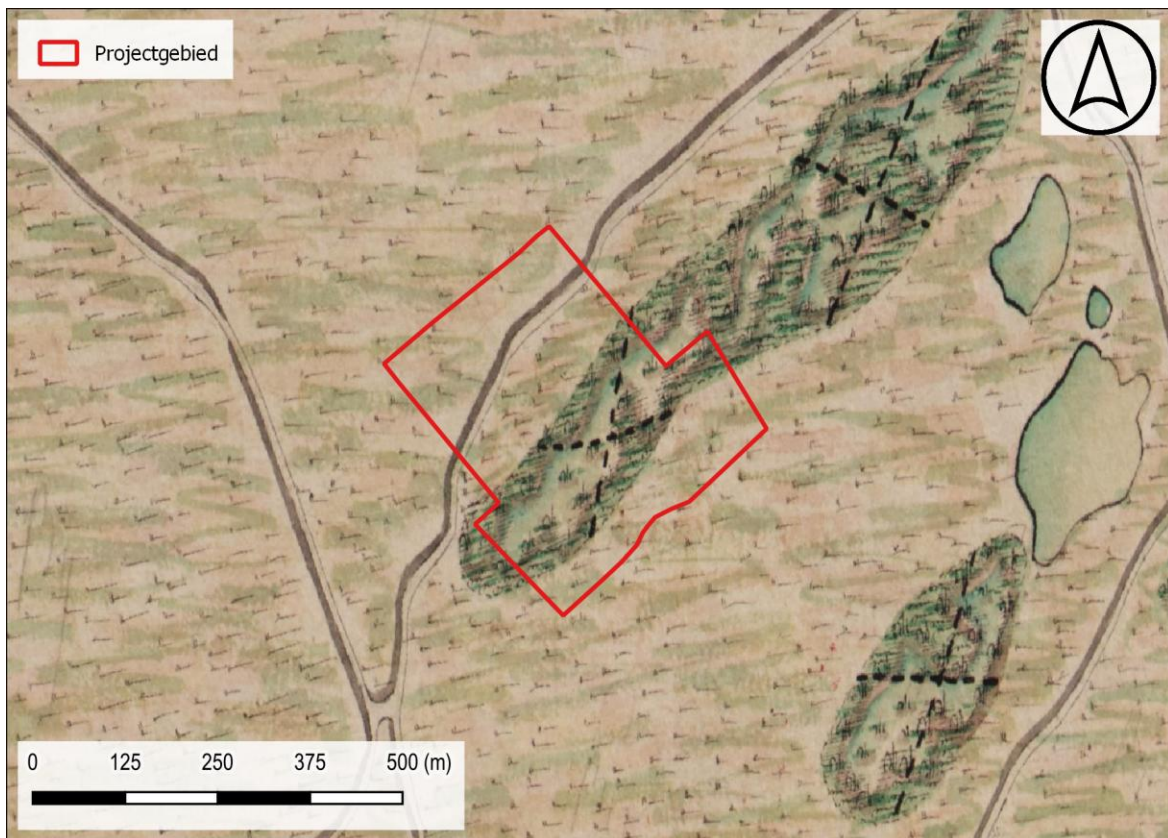
⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Lozerheide en kasteeldomein Het Lo [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/135295> (geraadpleegd op 5 november 2025); Bosbeheerplan Lozerheide - Ke(n)gbrug.

in de vloeiveiden werden beplant met populieren. Tussen 1918 en 1966 was *Union Alumettière* eigenaar van dit deel van de Lozerheide. Zij commercialiseerde de teelt van populier voor de productie van lucifers.

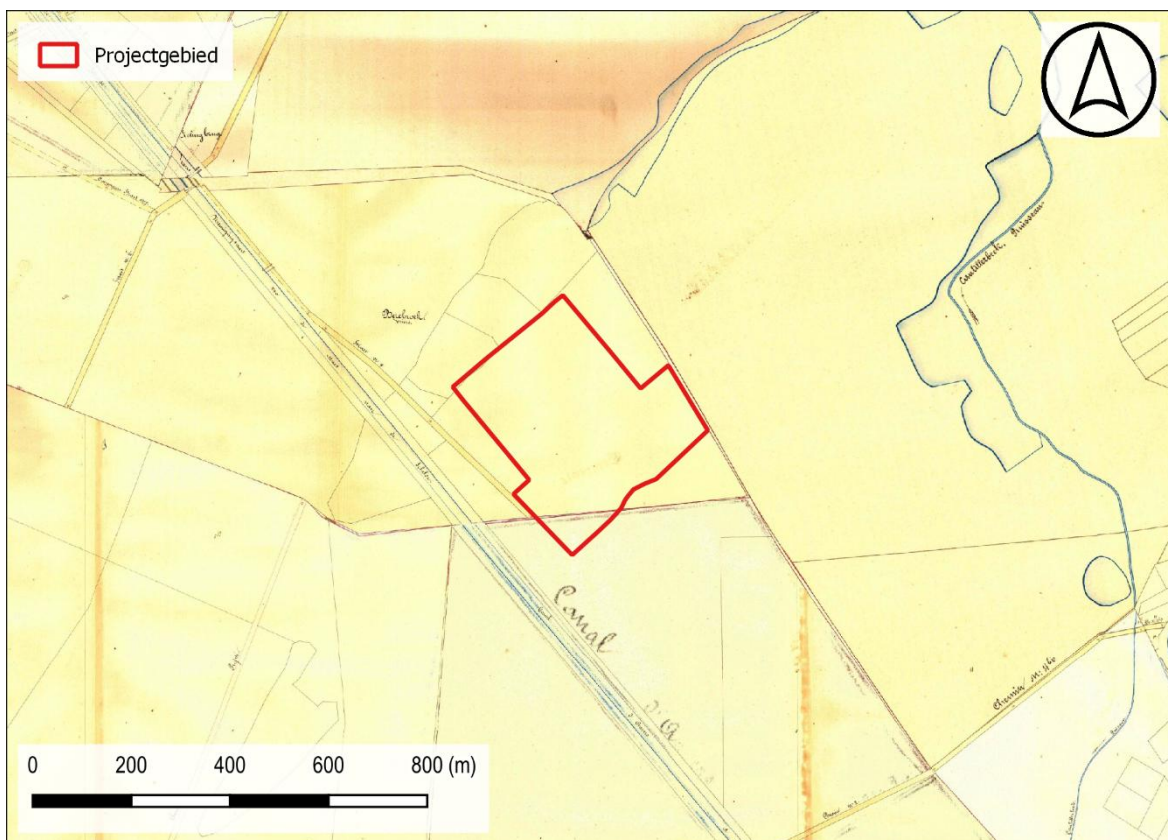
Doorheen de orthofotosequentie zijn geen wezenlijke veranderingen op te merken inzake het landgebruik. Het terrein zelf blijft in gebruik als landbouwgrond de voorbije decennia. Beide arealen worden gescheiden door een noordoost-zuidwest gerichte centrale gracht en bomenrij.

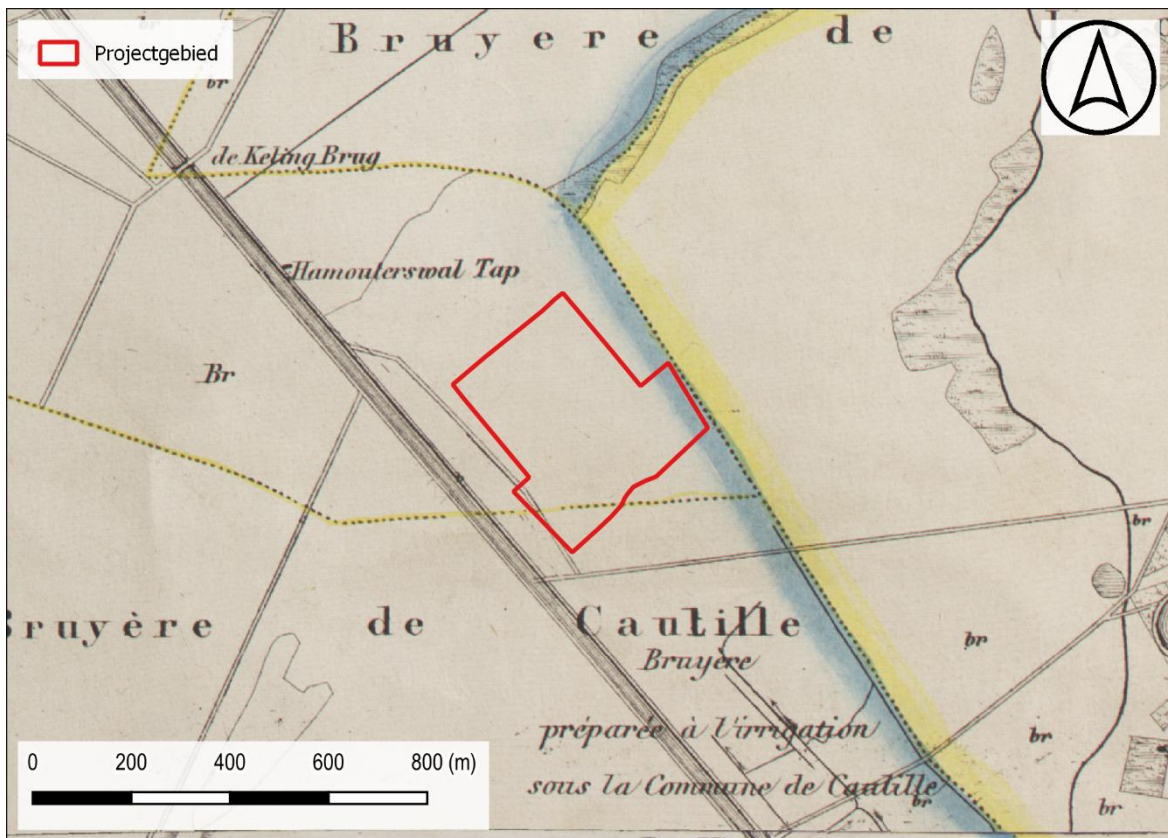
Figuur 13: Situering projectgebied t.a.v. Ferrariskaart d.d. 1771-1778 (© geopunt)

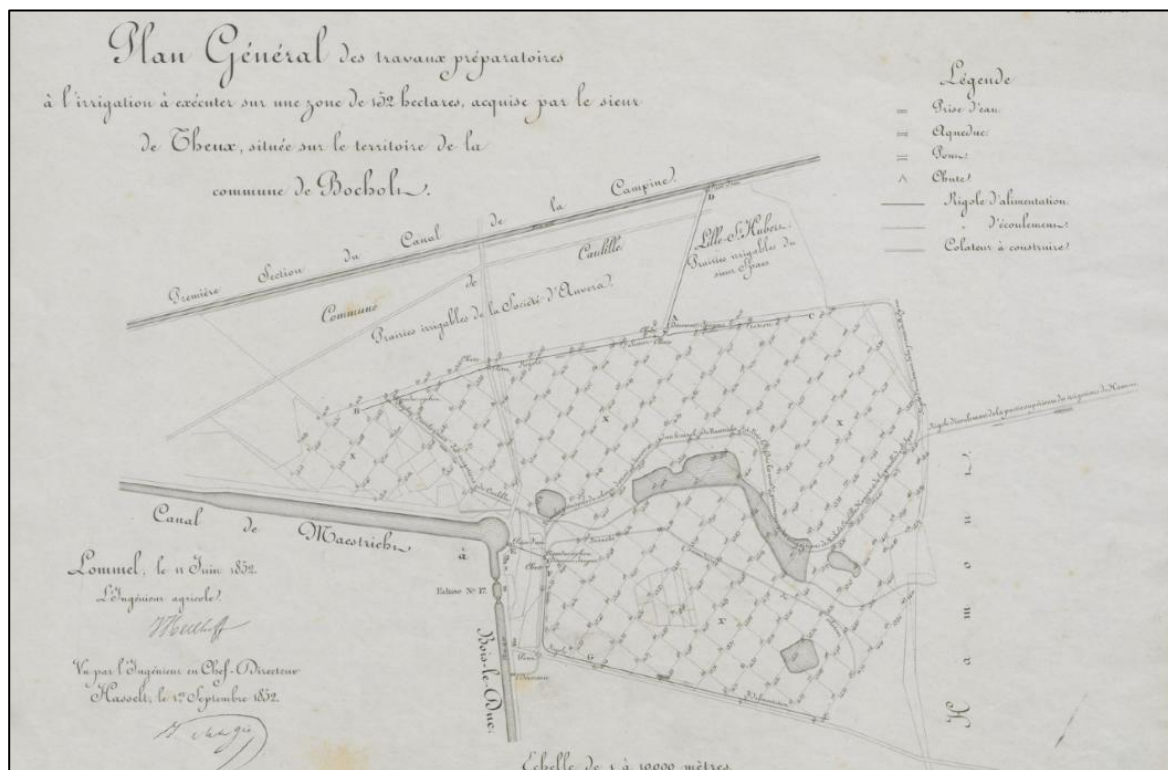
Figuur 14: Situering projectgebied t.a.v. Ferrariskaart d.d. 1771-1778 (© geopunt)

Figuur 15: Situering projectgebied t.a.v. Atlas der Buurtwegen d.d. 1840 (© geopunt)

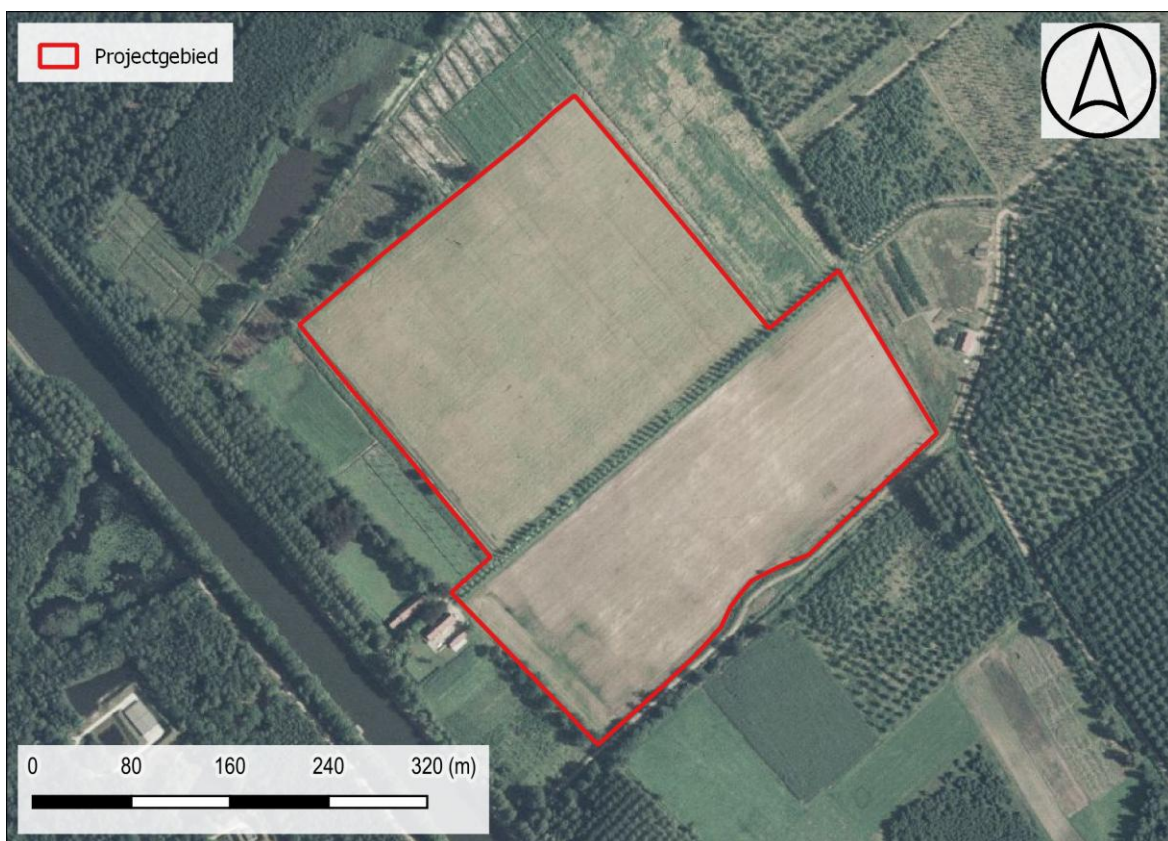
Figuur 16: Situering projectgebied t.a.v. Vandermaelenkaart d.d. 1846-1854 (© geopunt)

Figuur 17: Overzichtsplan van de werken ter voorbereiding van de irrigatie van de heide in Bocholt (1852). (© Cartesius)

Figuur 18: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 1971 (© geopunt)

Figuur 19: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 1979-1990 (© geopunt)

Figuur 20: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 2000-2003 (© geopunt)

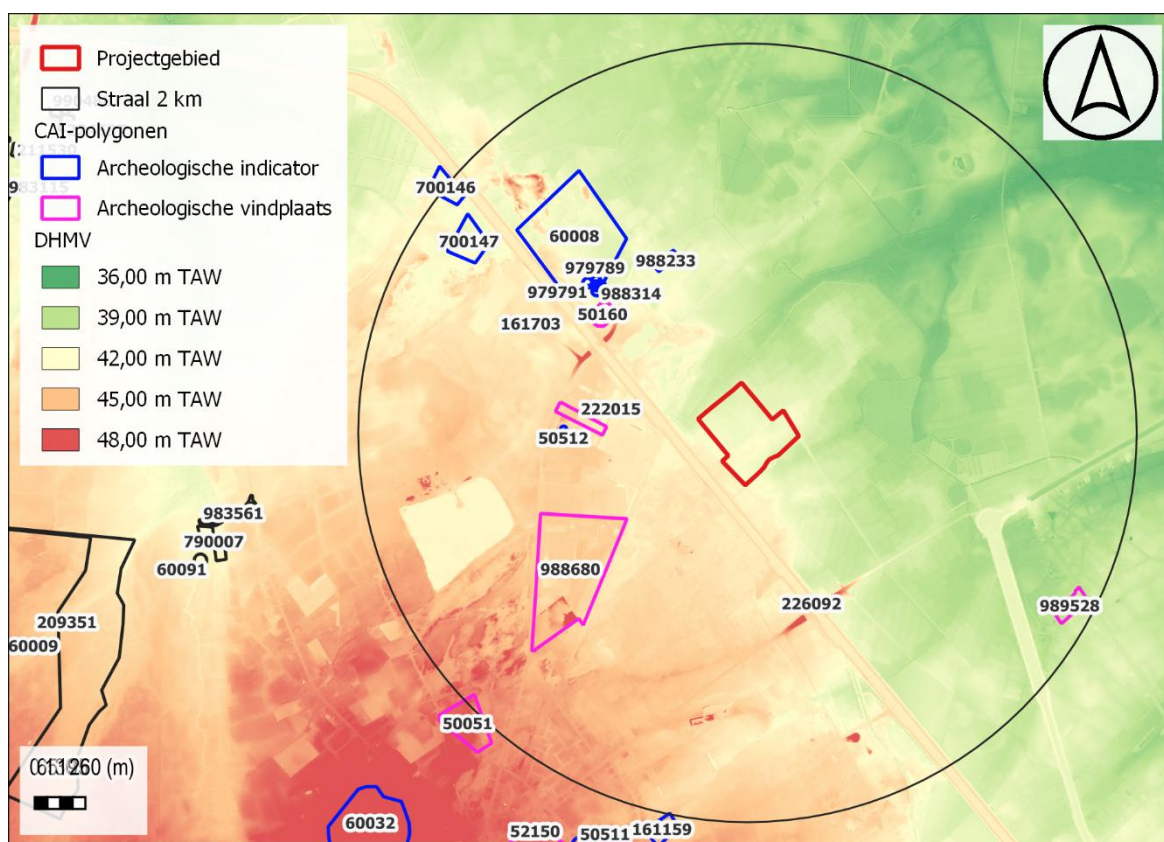
Figuur 21: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 2008-2011 (© geopunt)

Figuur 22: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. meest recent (© geopunt)

1.2.3 Archeologisch kader

In de omgeving van het plangebied zijn reeds enkele archeologische onderzoeken met ingreep in de bodem uitgevoerd. Het merendeel van deze onderzoeken is echter te situeren op hoger en droger terrein ten westen van het plangebied. Bij een deel van deze prospecties werden voornamelijk grachten en greppels uit de nieuwe tot nieuwste tijd in kaart gebracht waarvan een deel geïnterpreteerd kan worden als het restant van rabattensystemen die gekoppeld kunnen worden aan het in cultuur brengen van de verschaalde heide waarbij naaldbossen werden aangeplant in functie van houtproductie en toevoegen van economische waarde aan de 'woeste gronden'. Verder westwaarts, richting de Dorperheide, werd bij onderzoek in de jaren '80 een grafveld uit de vroege ijzertijd onderzocht dat bestond uit meerdere grafheuvels. De CAI maakt ook melding van een vlakdekkend onderzoek uit de jaren '60 waarbij sporen uit de midden Romeinse periode in kaart werden gebracht. Dit ouder onderzoek is echter moeilijk te interpreteren maar er wordt wel melding gemaakt van Romeins bouw materiaal, vaatwerk, metaalslakken, maalsteen, munten en een waterput waaruit toch enigszins het restant van een nederzetting afgeleid kan worden. Deze Romeinse aanwezigheid in de omgeving van het plangebied wordt daarnaast bevestigd door de melding van Romeinse munten en mantelspelden die werden gerecupereerd tijdens metaaldetecties. Tevens maakt de CAI ten westen van het plangebied, nabij de Kettingbrugweg, melding van de toevalsvondst van een middeleeuwse boomstamwaterput. Desondanks de relatieve schaarste aan gekende vindplaatsen wijzen deze toch op bewoning tijdens de metaaltijden, de Romeinse periode en middeleeuwen op de hogere terreinen ten westen van het plangebied.

Figuur 23: Situering projectgebied op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen (©Geopunt).

I. Vindplaatsen

50051	Opgraving (1983) Het grafveld van de Dorperheide, daterend uit de vroege ijzertijd, werd in 1983-1984 voor een groot deel archeologisch onderzocht. Hierbij werden de twaalf toen herkende grafheuvels onderzocht, waarbij negen heuvels geheel (met uitzondering van enkele profielbanken) en drie heuvels gedeeltelijk (ca. de helft) werden opgegraven. Uit dit onderzoek bleek dat de heuvels reeds geleden hadden onder vroegere plunderingen. Slechts drie bijzettingen in de heuvels waren ontsnapt aan de aandacht van de plunderaars. Bij het aardewerk kwamen Harpstedt-achtige vormen en Schrägrandurnen voor. Andere vondsten omvatten enkele kralen, conische bronzen hangers en bronzen armbanden waaronder één met paletuiteinde en een ijzeren speld met gebogen schacht en bolvormige kop Bron: Nouwen, R. & Van de Konijnenburg, R., 1987. De ijzertijd in Limburg. Tentoonstelling Provinciaal Gallo-Romeins Museum Tongeren 20 november 1987 - 15 februari 1988, Publicaties van het Provinciaal Gallo-Romeins Museum
50160	Opgraving Midden-Romeinse tijd: Juiste aard van de nederzetting is onduidelijk aangezien de 'opgraving' slechts fragmentair gepubliceerd werd. Claassen vermeldt houtskoolvlekken, dakpannen, imbrices, aardewerk, een maalsteen, metaalslakken, leembrokken, munten en een waterput. bronzen munt van Aelius, de aangenomen zoon van Hadrianus en de vader van Lucius Verus, terra sigillata, dolium, mortaria, kookpot, terra nigra Bron: Claassen, A. 1964: Romeins te Hamont, in: Limburg 43, 247-248.
222015	Mechanische prospectie Nieuwste tijd: Sporen van rabatten Bron: Van de Staey I., Vanaenrode W., Steegmans J. 2018: Nota Lille, Kettingbrugweg. Aanleg van een trailerpark, ARON- rapport 639, Tongeren.
988680	Mechanische prospectie Onbepaald: Het onderzoek leverde geen sporen of vondsten op. Bron: Van Aenrode, W. en Driesen, P., 2023: Nota Kaulille, Kettingbrug. Uitbreiding van een brouwerij, Aron-Rapport 1300, Tongeren.
989528	Mechanische prospectie Onbepaald: De proefsleuvenonderzoeken leverde geen relevante archeologische sporen of vondsten op.

	Bron: Driesen, P. Vanaenrode, W. en Gythiel, T., 2023: Nota Lozen, Rondestraat Fase 2. Ontwikkeling van een verkaveling, Aron-Rapport 1347, Bilzen.
--	---

II. Indicatoren

50512	Toevalsvondst Volle middeleeuwen: boomstamwaterput: 2 uitgeholde halve eikenstammen, de vulling bestond uit een sterk riekende organische substantie die aan looizuur en eikeschors deed denken: leerlooierij? Claassen 1972: Er werden geen scherven gevonden die een tijdsaanduiding kunnen voorzien. Hierdoor kan de waterput aan een ruime periode toegeschreven worden: kan Romeins zijn, maar aan de hand van parallellen zou ze eerder 12de eeuws zijn.
60008	Onbepaald
161703	Toevalsvondst Vroeg-Romeinse tijd: Romeinse munt, vermoedelijk Nero NERO CLAVDIVS CAESAR AVG GER PMTRP IMP P P, Laureate head left SECVRITAS AVGVSTI, Securitas seated right
226092	Metaaldetectie Eerste helft 20ste eeuw: bajonet (WO I of WO II), kogels allerlei, mortier, schup
700146	Indicator luchtfotografie Late bronstijd: celtic field
700147	Indicator luchtfotografie Late bronstijd: celtic field
979789	Metaaldetectie Romeinse tijd: 3 Romeinse fibula
979791	Metaaldetectie Romeinse tijd: 1 Romeinse fibula, Romeinse munt: Sestertius van Marcus Aurelius, Rome Geslagen 161-180
979793	Metaaldetectie

	Romeinse tijd: Romeinse fibula. Romeinse (geplateerde) Denarius van Augustus. Geslagen tussen 2 BC - 4 AD. Romeinse munt: een As van Antonius Pius, Rome. Geslagen 145-147.
982162	Metaaldetectie Romeinse tijd: Twee onderdelen van Romeinse fibula's.
982163	Metaaldetectie Romeinse tijd: Romeinse haarnaald
983632	Metaaldetectie Romeinse tijd: Romeinse fibula. type 16a2 volgens Van Heeren & Van de Feijst. De klassieke 'haakfibula' komt voor vanaf de Augusteïsche tot de Claudische periode
988233	Metaaldetectie Midden-Romeinse tijd: Dupondius Nero, 62-68 n.Chr., 29mm, 12g, gecorrodeerd. As of dupondius Hadrianus, 117-138 n.Chr., 27mm, 11g, sterk gecorrodeerd. Sestertius Diva Faustina, RIC III 1103Aa, 141 n.Chr., 29mm, 18g, gesleten. Dupondius Marcus Aurelius, RIC III 846, 162-163 n.Chr., 27mm, 12g.
988314	Metaaldetectie Midden-Romeinse tijd: Denarius Antoninus Pius, 159-160 n.Chr, RIC III 304
991444	Metaaldetectie Romeinse tijd: Romeinse fibula, sterk gecorrodeerd.

1.3 SYNTHESE FASE BUREAUONDERZOEK

De opdrachtgever plant de inrichting van een nieuw deel natuurgebied op de rand van de Lozerheide te Bocholt. Het volledige plangebied heeft een oppervlakte van ca. 134 300 m² en wordt op heden gebruikt als landbouwgrond. De geplande werken omvatten het uitgraven van een reeks poelen en het ophogen en inzaaien van het overige terreindeel. De gecombineerde oppervlakte van de geplande poelen bedraagt ca. 26 643 m². Daar waar het terrein wordt opgehoogd en ingezaaid vinden geen voorafgaande graafwerken plaats.

Bocholt is gelegen in de Vlake van Bocholt die merkbaar lager gelegen is dan het Kempens Plateau. Op het DHMV is het drastische hoogteverval tussen het plateau en de vlakte duidelijk te zien. Het plangebied bevindt zich op ruime afstand ten noorden van het historische centrum van Lozer en is gelegen op een iets hogere uitloper van het westelijk plateau. Het huidige landschap wordt enerzijds bepaald door de loop van het Kanaal van Bocholt naar Herentals direct ten westen van het plangebied en de Zuid-Willemsvaart in het zuiden en anderzijds de sterk vertakte beekstelsels van de Lobeek/Hamontbeek/Eikbeek/Maatbeek/Lozerbeek/Kaulillebeek. Het plangebied zelf wordt doorsneden door meerdere grachten en sloten die aansluiten op het kanaal. De waterhuishouding in de omgeving van het plangebied is duidelijk het resultaat van menselijk ingrijpen en vertegenwoordigt niet langer de oorspronkelijke, natuurlijke situatie. De Quartairgeologische kaart geeft ter hoogte van het plangebied een profiel weer waarvan de top bestaat uit eolische afzettingen van het Weichseliaan tot vroeg-Holoceen. Deze rusten op herwerkte Maas- en Rijnafzettingen uit het midden-Pleistoceen. In de omgeving zijn ook meerdere Holocene stuifduinen aangeduid. Op basis van de bodemkaart en het DHMV kan afgeleid worden dat het zuidoostelijke deel van het plangebied gelegen is op een drogere kop waar de bodem is opgebouwd uit droog zand. Ter hoogte van het noordwestelijke deel is een nattere, lemige zandbodem aangeduid die gekoppeld kan worden aan de aanwezige grachten en sloten. De locatie, een drogere kop die omgeven wordt door meerdere kleinere beekstelsels, was ongetwijfeld aantrekkelijk voor rondtrekkende groepen jager-verzamelaars. De schralere zandgronden waren minder geschikt voor intensieve landbouw in het verleden. Dit sluit uiteraard de archeologische neerslag van andere activiteiten niet uit zoals houtskoolwinning of turfsteken.

De cartografische bronnen situeren het plangebied binnen een uitgestrekt heidegebied. Op de Ferrariskaart is te zien hoe er centraal binnen het plangebied een noordoost-zuidwest georiënteerd ven is afgebeeld. Het overige terreindeel is ingekleurd als heide. Rondom het plangebied zijn meerdere vennen en vijvers weergegeven. Op zowel het 18^e- als 19^e-eeuwse kaartmateriaal is geen bebouwing op te merken ter hoogte van het onderzoeksgebied of belendende percelen. Doorheen de orthofotosequentie zijn geen wezenlijke veranderingen op te merken inzake het landgebruik. Het terrein zelf blijft in gebruik als landbouwgrond de voorbije decennia. Beide arealen worden gescheiden door een noordoost-zuidwest gerichte centrale gracht en bomenrij.

In de omgeving van het plangebied zijn reeds enkele archeologische onderzoeken met ingreep in de bodem uitgevoerd. Het merendeel van deze onderzoeken is echter te situeren op hoger en droger terrein ten westen van het plangebied. Bij een deel van deze prospecties werden voornamelijk grachten en greppels uit de nieuwe tot nieuwste tijd in kaart gebracht waarvan een deel geïnterpreteerd kan worden als het restant van rabattensystemen die gekoppeld kunnen worden aan het in cultuur brengen van de verschraalde heide waarbij

naaldbossen werden aangeplant in functie van houtproductie en toevoegen van economische waarde aan de 'woeste gronden'. Verder westwaarts, richting de Dorperheide, werd bij onderzoek in de jaren '80 een grafveld uit de vroege ijzertijd onderzocht dat bestond uit meerdere grafheuvels. De CAI maakt ook melding van een vlakdekkend onderzoek uit de jaren '60 waarbij sporen uit de midden Romeinse periode in kaart werden gebracht. Dit ouder onderzoek is echter moeilijk te interpreteren maar er wordt wel melding gemaakt van Romeins bouw materiaal, vaatwerk, metaalslakken, maalsteen, munten en een waterput waaruit toch enigszins het restant van een nederzetting afgeleid kan worden. Deze Romeinse aanwezigheid in de omgeving van het plangebied wordt daarnaast bevestigd door de melding van Romeinse munten en mantelspelden die werden gerecupereerd tijdens metaaldetecties. Tevens maakt de CAI ten westen van het plangebied, nabij de Kettingbrugweg, melding van de toevalsvondst van een middeleeuwse boomstamwaterput. Desondanks de relatieve schaarste aan gekende vindplaatsen wijzen deze toch op bewoning tijdens de metaaltijden, de Romeinse periode en middeleeuwen op de hogere terreinen ten westen van het plangebied.

Concreet dient ter hoogte van het plangebied uitgegaan te worden van een trefkans inzake archeologisch erfgoed. Op basis van het landschappelijk kader kan gesteld worden dat de verwachting bestaat uit zowel artefactenconcentraties als resten van bewoning, begraving of andere activiteiten in de vorm van bodemsporen. In de eerste plaats dient een landschappelijk bodemonderzoek de bodemopbouw en bewaringsomstandigheden te evalueren. Mochten plaatselijk bodemhorizonten aanwezig zijn die kunnen wijzen op betere bewaringsomstandigheden m.b.t. artefactenconcentraties dienen deze bemonsterd te worden in een verkennend grid. In het geval van een positieve staalname wordt dit onderzoek aangevuld met waarderende archeologische boringen en/of testvakken. Vervolgens is een proefsleuvenonderzoek de meest geschikte manier om eventueel aanwezige sporen in kaart te brengen en de impact van de geplande werken hierop af te leiden.

BIBLIOGRAFIE

LITERATUUR

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

KAARTMATERIAAL

Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, Graaf de Ferraris [1771-1778]

Atlas der Buurtwegen d.d. 1842

Topografische kaart van Vandermaelen d.d. 1846 – 1854

Popp-kaart d.d. 1842-1879

DIGITALE BRONNEN

www.geopunt.be

<https://dov.vlaanderen.be>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be>

<https://cartesius.be>

<https://loket.onroerenderfgoed.be>

BIJLAGE

FIGURENLIJST

Figuur 1: Situering projectgebied t.a.v. GRB-basiskaart (© geopunt).....	4
Figuur 2: Situering projectgebied t.a.v. topografische kaart van België (© geopunt)	4
Figuur 3: Situering plangebied t.a.v. meest recente orthofotomozaïek (©Geopunt)	6
Figuur 4: Geplande werken weergegeven op de meest recente luchtopname (Bron: geopunt).	8
Figuur 5: Situering projectgebied t.a.v. de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	10
Figuur 6: Situering projectgebied t.a.v. Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (II) d.d. 2014 (© geopunt)	10
Figuur 7: Situering projectgebied t.a.v. Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (II) d.d. 2014 (© geopunt)	11
Figuur 8: Situering projectgebied t.a.v. Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (II) d.d. 2014 (© geopunt)	11
Figuur 9: Hoogteverloop, NW-ZO.	12
Figuur 10: Situering projectgebied t.a.v. Tertiair geologische kaart (© geopunt)	12
Figuur 11: Situering projectgebied t.a.v. de Samengestelde Quartaire Profieltypekaart, 1:50 000 (Bron: DOV).....	13
Figuur 12: Situering projectgebied t.a.v. algemene bodemkaart van België (© geopunt)	13
Figuur 13: Situering projectgebied t.a.v. Ferrariskaart d.d. 1771-1778 (© geopunt)	15
Figuur 14: Situering projectgebied t.a.v. Ferrariskaart d.d. 1771-1778 (© geopunt)	16
Figuur 15: Situering projectgebied t.a.v. Atlas der Buurtwegen d.d. 1840 (© geopunt)	16
Figuur 16: Situering projectgebied t.a.v. Vandermaelenkaart d.d. 1846-1854 (© geopunt) ...	17
Figuur 17: Overzichtsplan van de werken ter voorbereiding van de irrigatie van de heide in Bocholt (1852). (© Cartesius)	17
Figuur 18: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 1971 (© geopunt).....	18
Figuur 19: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 1979-1990 (© geopunt).....	18
Figuur 20: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 2000-2003 (© geopunt).....	19
Figuur 21: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 2008-2011 (© geopunt).....	19
Figuur 22: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. meest recent (© geopunt) ...	20
Figuur 23: Situering projectgebied op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen (©Geopunt).	21

BOORLIJST

CHRONOLOGISCH KADER

